

Rikosuhrimaksun virheellinen määrääminen

ASIAN VIREILLETULO

Valtioneuvoston oikeuskanslerista annetun lain 3 §:n 3 momentin mukaan oikeuskansleri tarkastaa rangaistustuomiot, joita koskevia ilmoituksia erikseen säädetyin tavoin lähetetään oikeuskanslerinvirastoon.

Tarkastuksessa havaittiin, että Pohjois-Savon kärjäoikeus oli 16.4.2021 asiassa dnro R 20/1692 antamassaan tuomiossa nro 21/116793 määrännyt vastaajan suorittamaan rikosuhrimaksun, vaikka hänelle aikaisemmin tuomittu vankeusrangaistus katsottiin riittäväksi seuraamukseksi myös kyseisessä asiassa hänen syykseen luetuista rikoksista ja kärjäoikeus siten jätti hänet tuomitsematta rangaistukseen.

SELVITYS

Pohjois-Savon kärjäoikeuden puheenjohtajana toiminut silloinen kärjätuomari A on 8.6.2022 antamassaan selvityksessä todennut, että tuomion antamisen hetkellä oikeustila on nyt käsiteltävänä olevan kaltaisissa tapauksissa ollut aidosti epäselvä. A on kertonut painottaneensa harjinnassaan rikosuhrimaksulain 2 §:n esitöissä todettua, jonka mukaan rikosuhrimaksun määräämiseksi riittävää oli, että syyksi luetun rikoksen rangaistusasteikkoon sisältyi vankeus. Hän on lisäksi kertonut katsoneensa, että asiassa vastaajan syyksi luettu teko ei ollut jäänyt rankaisematta, vaan aiempi rangaistus oli tullut kattamaan myös uuden teon. A on todennut, että sittemmin korkein oikeus on antanut ratkaisun KKO 2021:71, joka on selkeyttänyt oikeustilan tämän kysymyksen osalta.

RATKAISU

Arviointi

Rikosuhrimaksusta annetun lain 2 §:n mukaan rikosuhrimaksun on velvollinen suorittamaan se, joka tuomitaan rangaistukseen rikoksesta, josta säädetty ankarin rangaistus on vankeutta. Lain 4 §:n 1 momentin mukaan tuomioistuin määrää rikosuhrimaksun rangaistuksen tuomitessaan.

Rikoslain 7 luvun 6 §:n 1 momentin mukaan, jos ehdottomaan vankeusrangaistukseen tai yhdistelmä-rangaistukseen tuomittua syytetään hänen ennen tämän rangaistuksen tuomitsemista tekemästään muusta rikoksesta, voidaan aikaisempi ehdoton vankeusrangaistus tai yhdistelmä-rangaistus ottaa uutta rangaistusta määrättäessä kohtuuden mukaan huomioon rangaistusta alentavana tai lieventävänä seikkana. Uudesta rikoksesta voidaan myös tuomita laissa sille säädettyä vähimmäisaikaa lyhyempään vankeusrangaistukseen tai katsoa aikaisempi rangaistus riittäväksi seuraamukseksi myös myöhemmin käsiteltäväksi tulleesta rikoksesta.

Käsiteltävänä olevassa asiassa kärjäoikeus oli rikoslain 7 luvun 6 §:n 1 momentin nojalla katsonut toisen vastaajan osalta, että hänelle aikaisemmin tuomittu vankeusrangaistus oli riittävä seuraamus myös hänen syykseen käsiteltävänä olevassa asiassa luetusta varkaudesta. Vastaja oli määrätty suorittamaan valtiolle rikosuhrimaksu 80 euroa.

Rikosuhrimaksusta annetun lain maksuvelvollisuutta koskevan 2 §:n esitöissä ([HE 293/2014 vp](#), s. 20) todetaan, että maksuvelvollisuus ei olisi riippuvainen siitä, mihin seuraamukseen henkilö tosiasiallisesti tuomitaan. Maksuvelvollisuuden syntyminen ei siten edellyttäisi henkilön tuomitsemista vankeuteen vaan riittävää olisi, että henkilön syyksi luetun rikoksen rangaistusasteikkoon sisältyy vankeus. Edelleen esitöiden mukaan maksuvelvollisuutta ei kuitenkaan olisi henkilöllä, joka jätetään syyntakeettomuuden perusteella tai seuraamusluonteisesti rangaistukseen tuomitsematta. Kärjäoikeuden ratkaisemassa asiassa käsillä olleeseen tilanteeseen, jossa aikaisempi rangaistus oli katsottu riittäväksi seuraamukseksi myös uusista syyksiluetuista rikoksista, ei esitöissä ole otettu kantaa.

Käsiteltävänä olevaa kysymystä on käsitelty Helsingin hovioikeuden 14.6.2018 antamassa tuomiossa [HelHO:2018:9](#). Hovioikeuden arvioitavana olleessa asiassa kärjäoikeus ei ollut tuominnut vastaajalle hänen syykseen lukemistaan rikoksista rangaistusta, koska aikaisempaa rangaistusta oli pidetty riittävänä. Hovioikeus on todennut ratkaisussaan, että rikosuhrimaksusta annetun lain 2 §:n ja 4 §:n 1 momentin sanamuotoa on pidettävä yksiselitteisenä ja että rikoslain 7 luvun 6 §:ssä tarkoitettu aikaisemman tuomion huomioon ottamista koskeva soveltamisharkinta ei ole rangaistuksen tuomitsemista, kun siinä päädytään katsomaan, että aikaisempi tuomio on riittävä rangaistus. Hovioikeuden mukaan myöskään mitkään rikosuhrimak-

sulain tavoitteisiin tai systematiikkaan taikka muuten johdonmukaisuuteenkaan liittyvät syyt eivät lain sanamuodosta poiketen edellytä, että kyseisenlaisen tilanteen tulisi kuulua maksuvelvollisuuden piiriin. Hovioikeus otti ratkaisussaan huomioon myös rikosoikeudellisen laillisuusperiaatteen ja katsoi, että kun kärjäoikeus ei ollut tuominnut vastaajaa rangaistukseen, ei se olisi voinut määrätä rikosuhrimaksua.

Korkein oikeus on 5.10.2021 antamassaan A:n selvityksessään viitatussa ratkaisussa [KKO:2021:71](#) katsonut, että kysymystä siitä, täyttyykö rikosuhrimaksulaissa asetettu rangaistukseen tuomitsemisen edellytys tilanteessa, jossa aikaisempi rangaistus on katsottu olevan riittävä seuraamus myös uusista syyksiluetuista rikoksista, ei voida pitää selvänä. Korkein oikeus on kuitenkin arvioinut, että oikeudellisesti epäselvän kysymyksen ratkaiseminen syytetyn vahingoksi tällaisessa tilanteessa olisi ristiriidassa rikosoikeudelliseen laillisuusperiaatteeseen kuuluvan ennakoitavuusvaatimuksen kanssa. Korkeimman oikeuden ylimääräisenä muutoksenhakuna käsittelemässä asiassa kärjäoikeus oli lainvoiman saaneessa tuomiossaan rikoslain 7 luvun 6 §:n 1 momentin nojalla katsonut vastaajalle tuomitun rangaistuksen riittäväksi seuraamukseksi myös tuomiossa syyksiluetuista rikoksista ja määrännyt tämän suorittamaan valtiolle rikosuhrimaksun. Korkeimman oikeuden ratkaisun mukaan rikosuhrimaksun määrääminen oli selvästi vastoin rikosoikeudellista laillisuusperiaatetta ja tuomio perustui näin ilmeisesti väärään lain soveltamiseen.

Johtopäätökset ja toimenpiteet

Kärjäoikeuden puheenjohtajana asiassa toiminut A on menetellyt virheellisesti määrätessään vastaajalle rikosuhrimaksun, vaikka vastaaja oli jätetty rikoslain 7 luvun 6 §:n 1 momentin nojalla rangaistukseen tuomitsematta.

Asiaa koskeva oikeustila on asiaa ratkaistaessa ollut edellä selostetuin tavoin jossain määrin epäselvä. Kysymystä koskeva korkeimman oikeuden ratkaisu on annettu vasta A:n antaman tuomion jälkeen. Tämän vuoksi asia ei anna minulle aihetta enempiin toimenpiteisiin, kuin että pyydän saattamaan edellä esittämäni näkemykset puheenjohtajana asiassa toimineen A:n tietoon.

Tämä asiakirja on allekirjoitettu sähköisesti.

Apulaisoikeuskansleri

Mikko Puumalainen

Oikeuskanslerinsihteeri

Leo Lahtinen